

25 mrt 09:00

Cadeautjes: omkoping of relatiebeheer?

Claartje Vogel

Wanneer druk je met je gift je waardering voor een klant uit en wanneer wordt het corruptie? ‘Het is een dunne scheidslijn.’

De essentie van omkoping is dat je met een gift of belofte probeert een zakenpartner of ambtenaar iets te laten doen wat jij graag wil. Illustratie: IStock / FD studio

Stel, jij bent verantwoordelijk voor inkoop in jouw bedrijf en je hebt een gesprek met een paar mogelijke leveranciers. Met een van die zakenrelaties heb je het over je favoriete voetbalclub. Wat blijkt? Die heeft toevallig een kaartje over voor de wedstrijd van vanavond. Hij hoeft er niets voor terug. Zou jij zo'n cadeau afslaan of zit je die avond op de tribune? Het kán namelijk om omkoping gaan. ‘De essentie van omkoping is dat je met een gift of belofte probeert een zakenpartner of ambtenaar iets te laten doen wat jij graag wil’, zegt advocaat Ilse Engwirda, van Jaeger Advocaten-belastingkundigen. ‘De scheidslijn tussen wat wel en niet mag is dun.’

Omkoping volgens de wet

Volgens de wet heb je te maken met omkoping als de omkoper een gift, belofte of dienst toezegt en de omgekochte daar een tegenprestatie voor levert die in strijd is met zijn plicht jegens zijn werk- of opdrachtgever. Er moet echt een verband zijn tussen de beloning en de prestatie. Engwirda: ‘Een werknemer krijgt dan bijvoorbeeld een bepaald percentage van de winst als hij zorgt dat de omkoper een deal sluit met zijn werkgever.’

Rechters maken onderscheid tussen niet-ambtelijke en ambtelijke omkoping. Op omkoping in het bedrijfsleven staat een maximale gevangenisstraf van vier jaar. Wie een ambtenaar omkoopt, kan veroordeeld worden tot maximaal zes jaar cel. De straf kan nog hoger worden als omkoping samengaat met bijvoorbeeld valse facturen en witwassen. ‘Als omkoping aan het licht komt, is het meestal wel duidelijk dat er iets fout zit’, zegt Engwirda. ‘Maar er is ook een grijs gebied en dat is interessant.’

De advocaat noemt een hoger beroepszaak waar zij aan werkte. Abel en Evert (niet hun echte namen) waren collega’s in loondienst. Evert vertrok bij de zaak en begon zijn eigen onderneming. Als Abel een klus voorbij zag komen bij zakelijke relaties die geschikt zou zijn voor Everts bedrijf, dan gaf hij hem tips. Het ging goed met Everts zaak, mede dankzij Abel. Daarom beloofde Evert om Abel bij de volgende grote klus in de winst te laten delen, ongeacht wat en waar die klus zou zijn. Toevallig was die volgende grote klus bij het bedrijf waar Abel werkte. Evert gaf hem de helft van zijn winst.

De mannen vonden dat ze niets verkeerd hadden gedaan: als Abel geen beloning had gekregen, had hij zijn werk niet anders gedaan. De rechter was het daar niet mee eens en oordeelde dat Abel betaald was omdat hij Evert had geholpen de klus bij zijn bedrijf te krijgen. Bovendien hadden de twee de deal verborgen voor de werkgever. Abel moest het geld terugbetalen. Evert werd veroordeeld voor omkoping en kreeg een taakstraf en een voorwaardelijke gevangenisstraf.

Wel of geen verband

‘Het maakt voor de wet niet uit of er iemand benadeeld is’, legt Engwirda uit. ‘Al is de beste deal gesloten en heeft de werknemer niet anders gehandeld dan hij zonder de omkoping zou hebben gedaan, dan nog kan er sprake zijn van omkoping. In bijvoorbeeld consultancy is het zelfs normaal om een percentage van de winst te krijgen als je iemand aan een opdracht helpt. Maar als het gaat om een opdracht bij jouw werkgever en je vertelt je baas niet dat jij er persoonlijk iets voor krijgt, dan zit je fout.’

Het is omkoping als de omgekochte een gift, belofte of dienst heeft gevraagd of aangenomen ‘naar aanleiding van’ de tegenprestatie. Er moet dus een verband zijn. In een zaak uit 2017 besteedde een werknemer schoonmaakwerkzaamheden uit aan een schoonmaakbedrijf. Ondertussen kreeg die medewerker zes keer een geldbedrag van de eigenaar van dat bedrijf. In dit geval zag de rechter het verband niet, want zowel de werknemer als de eigenaar van het schoonmaakbedrijf verklaarde dat het geld een lening was om voor de zieke moeder van de werknemer in Marokko te zorgen. Nergens bleek uit dat de opdrachten waren verstrekt in ruil voor dat geld of dat er andere gunsten waren verleend. Er was geen verband tussen de geldbedragen en de verleende opdrachten en niemand werd veroordeeld.

‘Werknemers die melding maken van omkoping, raken in zo’n 80% van de gevallen hun baan en inkomen kwijt’

Anticorruptiecultuur

Omkoping komt veel voor in het bedrijfsleven, maar het komt niet vaak tot een rechtszaak. Uit onderzoek van de onafhankelijke onderzoeksorganisatie Transparency International (2022) blijkt dat Nederland een zwakke anticorruptiecultuur heeft in vergelijking met andere landen. In corruptie- zaken schikken bedrijven in Nederland bijvoorbeeld voor veel lagere bedragen dan in het buitenland.

Zulke schikkingen komen meestal niet in het nieuws en het Openbaar Ministerie maakt slechts enkele onderzoeken openbaar. Verder krijgen Nederlandse klokkenluiders heel weinig bescherming. Werknemers die melding maken van omkoping raken in zo'n 80% van de gevallen hun baan en inkomen kwijt. Ze zijn dan ook huiverig om verdachte zaken te melden. Het is belangrijk alert te zijn op omkoping, want het kan jouw bedrijf of jou als persoon op meerdere manieren schaden. 'Wie verzeild raakt in omkoping, komt er lastig uit', vertelt Peter Schimmel, van accountantsorganisatie BDO. Hij is specialist op het gebied van integriteitsrisico's. 'Als je een keer meegaat in een deal, ben je chantabel. De ander kan misbruik van je blijven maken. Als het aan het licht komt, volgt een strafrechtelijk onderzoek.'

Imagoschade

Schimmel waarschuwt ondernemers verder voor buitenlandse omkoping. 'De Nederlandse regels zijn vrij mild in vergelijking met bijvoorbeeld de anticorruptiewetten in de Verenigde Staten, het Verenigd Koninkrijk en Frankrijk, maar wetgeving van deze landen werkt grensoverschrijdend. Dat wil zeggen dat als jij bijvoorbeeld een Amerikaanse medewerker omkoopt, je daarvoor in de VS vervolgd kunt worden.'

Ook kan een zaak tot forse imagoschade leiden. Eerlijk zakendoen staat steeds hoger op de internationale agenda, vertelt Schimmel. Investeerders kijken naar ESG-criteria: criteria op het gebied van milieu (*environment*), mens en maatschappij (*social*) en behoorlijk bestuur (*governance*).

Onder dat laatste valt ook eerlijke handel. 'Corruptie is echt giftig voor de maatschappij', zegt Schimmel. 'Het verstoort de marktwerking. Niet de ondernemer met het beste product wint, maar degene met de diepste zakken. Wil je de beste producten tegen de laagste prijs, dan heb je belang bij eerlijk zakendoen.'

Omkoping voorkomen in jouw bedrijf, hoe doe je dat?

- 1.** Laat medewerkers in principe geen cadeaus aannemen. Maak duidelijk dat het niet alleen om geld of horloges gaat, maar ook om zaken als voetbalkaartjes, diners of andere kleinere geschenken.
- 2.** Krijgen medewerkers iets aangeboden? Moedig ze aan om dit met jou als werkgever te bespreken. Het is namelijk geen omkoping als de beloning en tegenprestatie niet in strijd zijn met hun plicht jegens jou.
- 3.** Vraag je accountants en accountmanagers alert te zijn en twijfel bij jou te melden.